

REMISSYTTRANDE

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2017:39 Ny dataskyddslag

(nedan benämnd *betänkandet*)

Betänkandet tar upp många och betydelsefulla aspekter av implementeringen av dataskyddsförordningen. Följande remissutlåtande fokuserar dock på det betänkandet föreslår om enskilda arkiv och om rättigheten att spara persondata för *Arkivändamål av allmänt intresse*. I den föreslagna dataskyddslagen är det framför allt 2 kap. 5 § och 3 kap. 6 § som är aktuella.

Sammanfattning

- Det är en stor förtjänst att betänkandet uppmärksammar och problematiserar den enskilda arkivsektorn.
- Det är mer regel än undantag att institutioner som hanterar arkiv från den enskilda sektorn dels själva är en del av den enskilda sektorn (oftast organiserade i föreningsform) dels tar emot dessa arkiv i form av depositioner. Att den enskilda sektorns sätt att hantera sina arkiv kan komma att innebära juridiska problem och en balanskonst mellan integritetsfrågan och kulturarvsintresset måste beaktas och vidare utredas.
- Det är klokt att betänkandet söker en strategi med temporära lösningar i avvaktan på kulturdepartementets utredning om arkivsektorn. Vi ställer oss därför bakom betänkandets formulering i 2 kap. 5 § som en temporär lösning.
- En ordning där en myndighet i någon mening ackrediterar enskild arkivverksamhet är dock inte oproblematiserbar, vilket behöver övervägas vid en utformning av praxis. Vi anser att Riksarkivet är den givna myndigheten att hantera ett sådant ackrediteringsförfarande. Oaktat vilken myndighet som av regeringen tilldelas ett sådant uppdrag, bör det i dataskyddslagens kompletterande bestämmelser framgå att myndighetsutövningen ska ske i samråd med den enskilda arkivsektorn – exempelvis inom Riksarkivets samarbetsråd för enskilda arkiv.

De enskilda arkivens verksamhet

I Sverige hanteras merparten av den enskilda sektorns arkiv av professionell och välutbildad arkivpersonal anställda vid regionala eller lokala förenings- och näringslivsarkiv. Dessa enskilda arkivinstitutioner verkar oftast i föreningsform, det vill säga det rör sig om ideella medlemsorganisationer, och de regionala aktörerna erhåller visst statligt stöd för sin verksamhet.

Det ekonomiska stöd som erhålls från det allmänna har som utgångspunkt att de enskilda arkivinstitutionerna bedriver en verksamhet som är av vikt för landets kulturarv och därmed

att de hanterade arkiven är viktiga primärkällor till vår gemensamma historia och därmed är – eller kommer att bli – av allmänt intresse.

Deponenter och enskilda arkiv

I betänkandet uppfattas deponerade arkiv som något som i enstaka fall överläts till Riksarkivet och där frågan om persondataskydd kan lösas genom att parterna avtalar om ett privaträttsligt uppdrag till Riksarkivet att ta på sig funktionen som personuppgiftsbiträde. Enskilda arkivinstitutioner nämns inte i det sammanhanget, men en motsvarande avtalskonstruktion borde kunna användas också av sådana.

För de enskilda arkivinstitutionerna är depositionsmodellen emellertid inte en undantagsföreteelse utan satt i system. Att depositionsavtalet också innehåller en överenskommelse om att överlåta funktionen som personuppgiftsbiträde är däremot mindre vanligt. Deponenter brukar ge tillstånd till utlämnande av handlingar, utifrån den bedömning deponenten själv har gjort om behovet av att skydda materialet. Långt ifrån alla deponenter har sådana förbehåll. Denna praxis måste sägas innebära att otillräcklig hänsyn tas till dataskydd för registrerade personer och dataskyddsförordningen innebär att förändringar kommer att behövas. Det är dock svårt att sia om hur deponenter skulle ställa sig inför valet att själva upprätthålla personuppgiftsansvaret eller upplåta handhavandet av det till en arkivinstitution.

Fråga är också om den vanliga depositionsformen är förenlig med att information bevaras för arkivändamål. Om arkivet fortfarande är deponentens, men i arkivinstitutionens förvar, är det då istället gällande regelverket för persondata som ska tillämpas?

En övergång till att enskilda arkivinstitutioner normalt tar emot arkiv som donationer skulle tydliggöra ansvarsförhållandena och underlätta att dra gränsen för när persondata kan anses vara omhändertaget för arkivändamål av allmänt intresse. Det skulle kunna vara en väg till att anpassa verksamheten till dataskyddsförordningens krav, men inte oproblemiskt.

Flera av nuvarande och potentiella deponenter skulle inte lockas av tanken att donera sina arkiv. Arrangemanget med deposition ligger i att arkivägaren "outsourcar" arkivfunktionen, utan att de förlorar sin äganderätt till arkivet. Det skulle också innebära en stor förändring i hur de enskilda arkivinstitutionernas organisation och ekonomi ser ut – hyllmeteravgifter från deponenter utgör en väsentlig del av finansieringen av arkivverksamheten. Det troliga är dessutom att depositionen som arrangemang kan spela än större roll i framtida e-arkiv. Att erbjuda organisationerna en kontinuum-modell för e-arkivering (ungefär som en molntjänst) bör vara en bra lösning både för kostnadstäckning och för en fullgod arkivfångst.

De enskilda arkivens informationsinnehåll

Det är lätt att uppfatta arkivinstitutioner som organisationer som tar hand om handlingar som redan hunnit bli riktigt gammalt. Betänkandet gör det i viss mån när det antas att många enskilda arkiv inte berörs av dataskyddsförordningen, eftersom den bara omfattar nu levande personer (s. 217). Här riskerar juridiken, till skillnad från hur arkiv betraktas i TF kap 2 och arkivlagen, att hamna i otakt med arkivväsendets arbetssätt. De enskilda arkivinstitutionerna och dataskyddslagen kommer inte att komma undan att arkivinstitutionerna måste hantera arkiv i form av depositioner och sannolikt med otydlig gränslinje kring om en handling kan anses arkiverad eller om den utnyttjas. Detta är en fråga som förefaller innehålla en hel del juridiska problem och en balanskonst mellan integritetsfrågan och kulturarvsintresset.

Personarkiven är också en typ av arkiv att överväga närmare i utformningen av praxis. Persondata upprättat för privat bruk undantas av dataskyddsförordningen och kan efterhand komma att ingå i ett personarkiv som inlämnas till en arkivinstitution i form av en deposition eller en donation. Personarkiv är inte sällan omgärdade av villkor för tillgänglighet med en tidsgräns eller med tillståndsgivning, ofta från arvingarna.

Problematisering av myndighetsutövning

Källorna till den enskilda sektorns historia kommer inte självmant in till arkiven för att bevaras och tillgängliggöras. Här krävs ofta uppsökande verksamhet, information och rådgivning. Inte sällan möts erbjudandet om att deponera arkiv med viss misstänksamhet. En misstänksamhet som ofta släpper när den potentiella deponenten får klart för sig att arkivinstitutionen i fråga inte är en myndighet som vill komma åt föreningens information, utan själv en ideell förening och att deponerande föreningar och företag har kvar full äganderätt till sitt arkiv och alltid har möjligheten att återta sin deposition. Oron ska tas på allvar. Det är inte alla grupper som har positiva erfarenheter av myndigheters maktutövning, svensk eller utländsk.

Syftet med 3 kap. 6 § är att skapa ett rättsligt skydd som gör det möjligt att arkivera persondata utan att de missbrukas på ett sådant sätt att den personliga integriteten hotas. Att regeringen med delegation till en statlig myndighet ska föreskriva regler och bedriva uppsikt över efterlevnaden av dem, riskerar paradoxalt att uppfattas som att de enskilda arkivinstitutionerna är uppbundna till statsmakten. Inte minst kan det gälla organisationer vars historia bedöms som värdefull att bevara utifrån ett kulturpolitiskt mål om mångfald.

Det finns därför anledning att tydliggöra att myndighetsutövningen ska ske i samråd med den enskilda sektorns arkivinstitutioner.

Principer vid ackreditering

Föreningen Sveriges Länsarkivariers perspektiv utgår här från de (länsarkiv är en benämning på de regionala folkrörelse-/förenings- och näringslivsarkiven). Dessa institutioner är förhållandevis små och inte så resursstarka, men med anställda arkivarier och arkivassistenter som är väl förtrogna med yrkesfärdigheter och med yrkesetiken. Utöver länsarkiven finns ett antal mer sektorsspecifika rikstäckande arkiv, också de med anställda arkivarier. Det finns god anledning att tro att de enskilda arkivinstitutionerna kommer att göra sitt yttersta för att uppfylla de krav dataskyddsförordningen och dataskyddslagen kommer att innebära.

Det är viktigt att komma ihåg att en viktig insats för kulturarvets bevarande även sker på lokal bas, av föreningar av hembygdskaraktär. För att något exemplifiera mångfalden av ideella och frivilliga initiativ kan nämnas hembygdsföreningar som dokumenterar genom intervjuer som sparas som ljudupptagningar och som samlar in mindre men viktiga arkiv från bygdens förenings- och företagarliv. På egen hand riskerar dessa föreningar att ha svårigheter att kunna bli ackrediterade.

Ofta är dessa lokala aktörer i sin tur medlemmar i det aktuella länsarkivet. Ett förslag är att de lokala arkivens fortsatta verksamhet säkras genom någon form av "hängavtal" med ett ackrediterat arkiv som utövar tillsyn och ger rekommendationer. Frågan är viktig för dessa föreningar.

Arkivändamål av allmänt intresse

Om det är betänkandets åsikt att räkenskapsinformation inte utgör information för arkivändamål av allmänt intresse (s. 214f.), så antyder det väsentligt snävare riktlinjer för vad som kan betraktas som arkivändamål av allmänt intresse jämfört med arkivväsendets praxis. Om det istället är exempel på lagstiftning som styr informationshantering, men inte ska verka styrande över omdömet om vad som utgör arkivändamål av allmänt intresse, så är det ett lugnande besked. Man bör dock ha i minnet att övrig lagstiftning och handlingars rättskraft i många fall de facto är styrande för vad som bevaras för arkivering.

De närmaste åren lär den enskilda arkivsektorn och Riksarkivet ställas inför ett omfattande arbete med att finna en god praxis för vad som kan betraktas vara av ett allmänt intresse att bevara. Några systematiska gallringsföreskrifter har inte utvecklats för den enskilda arkivsektorn. Mycket av det intresse som råder i dag och som kan sägas vara av ett allmänt intresse, handlar om persondata. I ett sådant avgörande finns en intressemotsättning mellan personintegriteten och kulturarvsbevarandet.

Bräkne-Hoby 2017-08-31

För Föreningen Sveriges Länsarkivarier

Per Lundin
ordförande

Föreningen Sveriges Länsarkivarier
c/o Per Lundin
Blekingearkivet
Ronnebyvägen 4
372 60 Bräkne-Hoby